

O'QUVCHILARDA TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA TEXNOLOGIYA FANINING O'RNI: BLOOM TAKSONOMIYASI ASOSIDA YONDASHUV

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17196726>

Soliyeva Gulhayo Xoshimjon qizi

Namangan davlat Pedagogika

instituti Aniq va tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi kafedresi 13.00.02 - Ta'lim va

tarbiya nazariyasi va

metodikasi (texnologik ta'lim) Mustaqil izlanuvchi

Kalit so'zlar

Bloom taksonomiyasi, texnologiya fani, tadbirkorlik, ijodkorlik, innovatsion yondashuv, iqtisodiy savodxonlik.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida ta'lim jarayonida nafaqat nazariy bilimlarni berish, balki o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodkorlikka, tashabbuskorlikka va amaliy ko'nikmalarga ega shaxs sifatida tarbiyalash muhim hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan islohotlar ham ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqishni, o'quvchilarda kasbiy va tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirishni taqozo etmoqda. Shu nuqtai nazardan texnologiya fani o'quvchilarni hayotga, kasb-hunar tanlashga va bozor iqtisodiyoti sharoitida o'z o'rnini topishga tayyorlaydigan eng muhim fanlardan biri sifatida e'tirof etiladi. Ayniqsa, bu fanni o'qitishda Bloom taksonomiyasi yondashuvini qo'llash samaradorlikni oshiradi. Chunki ushbu yondashuv bilimlarni bosqichma-bosqich o'zlashtirishni, ularni tahlil qilish, amaliyotda qo'llash va yangilik yaratishga olib keladi.

Asosiy qism : Bloom taksonomiyasi bosqichlari texnologiya fanida quyidagicha qo'llanadi: 1. ****Bilish**** – o'quvchilar ishlab chiqarish vositalari, asbob-uskunalar, materiallar, tadbirkorlik tushunchalari haqida asosiy ma'lumotlarga ega bo'ladilar. Masalan, "xarajat", "foyda", "bozor", "mahsulot" kabi tushunchalarni yod olish. Bu jarayon tadbirkorlikni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan iqtisodiy savodxonlikning poydevorini yaratadi. 2. ****Tushunish**** – o'quvchilar nazariy bilimlarni izohlashni va amaliyot bilan bog'lashni o'rganadilar. Masalan, "Nega aynan shu mahsulotni ishlab chiqarish foydali?" yoki "Xaridor uchun mahsulot dizayni qanchalik ahamiyatli?" kabi savollar orqali fikrlash kengayadi.

3. ****Qo'llash**** – bu bosqichda o'quvchilar amaliy faoliyatda bilimlarini qo'llaydi. Masalan, oddiy buyum yasash, uni bezash, narx belgilash, sotish jarayonida kichik loyihalar tashkil etish. Shu orqali ularda tashabbuskorlik va “kichik biznes yuritish” ko'nikmalari shakllanadi.
4. ****Tahlil**** – o'quvchilar tayyorlangan mahsulotni sifat, dizayn va narx jihatidan boshqa mahsulotlar bilan solishtiradi, xarajat va foydani tahlil qiladi. Bu bosqich ularda tanqidiy fikrlash, bozorni kuzatish va raqobatni baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi.
5. ****Sintez (yaratish)**** – o'quvchilar mavjud bilim va tajribalar asosida yangilik yaratadilar. Masalan, mahalliy xom ashyodan innovatsion buyum ishlab chiqish, kichik biznes loyihasini taqdim etish. Bu bosqichda o'quvchilar ijodkorlik va innovatsion yondashuvni namoyon etadi.
6. ****Baholash**** – o'quvchilar o'zlari va boshqalar yaratgan mahsulotlarni iqtisodiy va amaliy jihatdan baholaydilar. Masalan: “Mahsulotimiz bozorda raqobatbardoshmi?”, “Narx va sifat o'rtasidagi muvozanat qanday?”. Shu tarzda ularda mustaqil qaror qabul qilish va tanqidiy baholash qobiliyatlari shakllanadi.

Texnologiya fanida tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning ahamiyati Texnologiya fani nafaqat kasbiy ko'nikmalarni, balki iqtisodiy savodxonlikni, tashabbuskorlikni va mehnatsevarlikni ham shakllantiradi. O'quvchilar o'z qo'llari bilan mahsulot tayyorlab, uni baholash va targ'ib qilish jarayonida tadbirkorlik faoliyatining ilk bosqichlarini o'zlashtiradilar.

Bu	jarayon	ularda	quyidagi	sifatlarni	rivojlantiradi:
-	iqtisodiy	bilim	va	amaliy	ko'nikmalar;
-	ijodkorlik	va	yangilikka	intilish;	
-	mas'uliyat	va	jamoada	ishlash	ko'nikmalari;
- bozor sharoitida o'z yo'lini topish layoqati.					

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Texnologiya fanini o'qitishda Bloom taksonomiyasidan foydalanish nafaqat o'quvchilarning nazariy bilimlarini chuqurlashtirish, balki ularning amaliy faoliyatini, ijodiy tafakkurini va eng asosiysi — tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirishda ham muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ushbu yondashuv o'quv jarayonini bosqichma-bosqich izchil tashkil etishga yordam beradi: bilimlarni yodlashdan boshlab, ularni amaliyotga qo'llash, tahlil qilish, yangilik yaratish va oxir-oqibat mustaqil baholashgacha bo'lgan bosqichlarni o'z ichiga oladi.

Bugungi globallashtirish va tezkor texnologik rivojlanish sharoitida yoshlarning bozor iqtisodiyoti talablariga moslashuvi ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan

biridir. Shu boisdan ham maktab o'quv dasturlarida nafaqat nazariy bilimlar, balki hayotiy va kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish masalasi ham dolzarb bo'lib bormoqda. Aynan texnologiya fani o'quvchilarda mehnat madaniyatini, tashabbuskorlikni, ijodkorlikni va mas'uliyatni tarbiyalashda eng muhim vosita sifatida qaralmoqda. Bu fan orqali o'quvchilar kichik ishlab chiqarish jarayonlarini modellashtiradi, materiallar bilan ishlashni o'rganadi, o'z g'oyalarini amaliyotga tadbqiq qiladi va shu orqali ilk tadbirkorlik tajribasini orttiradi.

Bloom taksonomiyasining bosqichlarini texnologiya darslarida qo'llash, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniq belgilashga va ularni muntazam ravishda yuqori pog'onaga olib chiqishga imkon beradi. Masalan, dastlab o'quvchi tayyor bilimlarni o'zlashtirsa, keyinchalik ularni tushuntirish va qo'llash bosqichiga o'tadi. Bu jarayonda u oddiy buyumlarni yasash, ularni bezash va sotish g'oyasini ilgari surishi mumkin. Keyinchalik tahlil bosqichida mahsulotning xarajatlari, foydasi va bozordagi raqobatbardoshligini o'rganadi. Sintez bosqichida esa innovatsion g'oya asosida yangi mahsulot yaratishga intiladi. Nihoyat, baholash bosqichida o'z faoliyatini tanqidiy tahlil qilib, kelgusida qanday yo'l tutishi kerakligini anglaydi. Bu esa o'quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish va hayotiy vaziyatlarda to'g'ri yo'l tanlash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Yana bir muhim jihat shundaki, texnologiya fanida tadbirkorlikni rivojlantirish jarayonida o'quvchilar ijodiy izlanish olib boradi. Ular turli materiallardan foydalanib, yangi buyumlar yaratadi, dizayn yechimlarini ishlab chiqadi, marketing strategiyasini o'ylaydi. Bunday jarayon esa ularda nafaqat kasbiy, balki iqtisodiy savodxonlikni ham rivojlantiradi. Chunki o'quvchi tayyorlagan mahsulotini bozorga chiqarish uchun uni sifat, narx va estetik jihatdan mukammallashtirishi zarurligini anglaydi. Shu bilan birga, o'quvchi o'z mehnatining qiymatini his qiladi, foyda va xarajatlarni hisoblaydi, bu esa kelajakda uni mustaqil tadbirkor sifatida shakllanishiga tayyorlaydi.

Texnologiya fanida Bloom taksonomiyasini qo'llashning yana bir afzalligi – bu o'quvchilarda jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishidir. O'quvchilar kichik guruhlarda loyihalar ishlab chiqadi, vazifalarni taqsimlaydi, umumiy natija uchun mas'uliyatni his qiladi. Bu esa ularda kelajakda korxona, firma yoki kichik biznes yuritishda zarur bo'lgan boshqaruv va tashkilotchilik qobiliyatlarini ham shakllantiradi.

Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy jihatdan rivojlangan davlatlarda maktab davridanoq o'quvchilarda tadbirkorlik tafakkuri shakllantiriladi. Bu borada ishlab chiqarish amaliyotlari, biznes loyihalar, startap dasturlari o'quv jarayoniga joriy qilinadi. O'zbekistonda ham ushbu yo'nalishda qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, ta'lim tizimiga zamonaviy pedagogik yondashuvlar,

innovatsion texnologiyalar kiritilmoqda. Texnologiya fani ham bu jarayonning ajralmas qismi sifatida o'quvchilarni zamonaviy kasblar, biznes yuritish sir-asrorlari, mehnat madaniyati va iqtisodiy savodxonlikka o'rgatmoqda.

Shuningdek, texnologiya darslarida o'quvchilarni amaliy faoliyatga jalb qilish ularning kelajak hayotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Chunki bugungi yoshlar nafaqat ma'lumotli, balki amaliyotchi bo'lishi, o'z g'oyasini biznesga aylantira olishi zarur. Shu nuqtai nazardan qaraganda, texnologiya fanining asosiy vazifasi – o'quvchilarni innovatsion fikrlashga, ijodkorlikka, mustaqillikka va tadbirkorlikka yo'naltirishdir.

Xulosa qilib aytganda, Bloom taksonomiyasi asosida texnologiya fanini o'qitish:

- o'quvchilarning tafakkur darajasini bosqichma-bosqich rivojlantiradi;
- nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtiradi;
- iqtisodiy savodxonlik va tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantiradi;
- ijodkorlik va innovatsion yondashuvni rivojlantiradi;
- jamoada ishlash, mas'uliyat va boshqaruv ko'nikmalarini hosil qiladi;
- kelajakda o'quvchilarning jamiyatda faol va muvaffaqiyatli shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

Demak, texnologiya fani nafaqat o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini mustahkamlaydi, balki ularning iqtisodiy tafakkurini kengaytiradi, ularni tadbirkorlikka yo'naltiradi. Shu boisdan ham mazkur fanni o'qitishda Bloom taksonomiyasi asosidagi yondashuvdan foydalanish dolzarb va samarali hisoblanadi. Bu orqali ta'lim tizimi zamonaviy bozor iqtisodiyoti talablariga javob bera oladigan, ijodkor va tashabbuskor yoshlarni yetishtirishga erishadi.